

nedjeljni **PLUS**

MLADEN ČRNJAR, RAVNATELJ ZAVODA ZA PROSTORNO UREĐENJE PGŽ-a VJERUJE DA POVEĆA

Županiji nudimo solarne elektrane, marine i golf terene

Pokušat ćemo s našim partnerima pojedine projekte dovesti na razinu da investitor za najkraće moguće vrijeme može početi s izgradnjom - pogona, hotela, golf igrališta... Nemoguće je zaobići činjenicu da svaki razvoj narušava okoliš, ali mudrost je omogućiti razvoj, a da istovremeno štete po prostor kojim gospodarimo budu što je manje moguće. Razvoj mora biti ekonomski, ali društveno i ekološki prihvatljiv

EDI PRODAN
Snimio Silvano JEŽINA

Klasična, pomalo stroga atmosfera velikih ureda smještenih u secesijske zgrade kakvima obiluje središte Rijeke, jedna je i od onih u kojima živi i djeluje i Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije. No, zadnjeg je dana travnja ta profesionalna uzoritost dobila sasvim drugačije ozračje. Prostor su naime ispunili mladenački, što će reći veseli i nesputani glasovi učenika riječke Građevinske tehničke škole, njezinih maturanata koji ovih dana definiraju svoje daljnje školovanje, svoju budućnost. Odluku da se organizira akciju »Otvorena vrata« donio je ravnatelj te ustanove prof. dr. sc. Mladen Črnjar, sasvim sigurno jedna od

najzanimljivijih pojava ne samo na riječkom, primorskom nego i na hrvatskom znanstveno-gospodarskom, pa i političkom nebu.

Čitav svoj profesionalni život zalažem se za interakciju znanosti i gospodarstva. U ovom slučaju to je veza između srednjoškolskog obrazovanja i ustanove što skrbi o prostornom planiranju, mogućem dakle budućem cilju nekih od današnjih maturanata. Ono što posebno želim istaknuti je činjenica da Riječi i našoj županiji nedostaje urbanista, da je dakle uputno da se netko od učenika Građevinske škole odluči za taj studij, jer ga nakon diplome čekaju i posao i stalni profesionalni napredak, ističe prof. dr. sc. Črnjar.

S druge strane, novinarske, neposredni povod za razgovor s ravnateljem Črnjarom je značajna obljetnica: Zavod

će 7. i 8. svibnja prigodnim skupom obilježiti 30. obljetnicu rada.

Uvažavanje znanosti

– Uz ovaj sam Zavod od njegovog osnutka, tri desetljeća. U početku s funkcije člana Izvršnog vijeća općine Rijeka zadužen za urbanizam, izgradnju, katastar i komunalno-stambene poslove te kao predsjednik Općinskog komiteta u čijem se sastavu Zavod nalazio, kasnije i kao njegov neposredni ravnatelj. Ponosan sam na trideset kontinuiranih godina rada i djelovanja, ali prvenstveno zbog činjenice da nikad nismo izdali postulat koji smo si na samom početku postavili: izvrsnost. Poslovanje po najvišim kriterijima struke, apsolutno uvažavanje znanosti, implementacija najnovijih dostignuća. Nije to bio jednostavan proces, postavljati stroge kriterije i apsolutno ih se pridržavati. Na početku je jako teško, naporno, no kad se sustav ustroji, sve ide nekako lakše. S pono-

radova, ima više od 450 stranica, među kojima ima i nekih prigodničarskih momenata. Osvrću se i na urbanističke početke nakon II. svjetskog rata, ali i na sve one značajne aktivnosti odnosno razvojne planove i projekte koje je Zavod inicirao, osmislio i izradio.

Hvalili i kudili

– Da, mnogo se učinilo mada nam se nerijetko čini da se stvari sporo ili nikako mijenjaju. Dugi sam niz desetljeća na raznim pozicijama unutar gospodarstva, znanosti i politike tako da sam se naslušao i dobrog i lošeg, da me se hvalilo i kudilo, no kad pogledam upravo na ono što je najsnažnije obilježilo moju profesionalnu karijeru, a sublimirano je u Zavodu čiji sam ravnatelj, činjenica je da smo poprilično nepopustljivo slijedili trag koji nam naznačuje prostor unutar kojeg djelujemo. Prostor je dakle naš najvažniji resurs i s njime se mora biti maksimalno odgovoran i oprezan. S druge strane nemoguće je zaobići činjenicu da svaki razvoj narušava okoliš. Ono što je pak mudrost, i što smo si uvijek stavljali kao jedan od naših najvažnijih zadataka, je omogućiti razvoj, a da istovremeno štete po prostor kojim gospodarimo budu što je manje moguće. Razvoj dakle mora biti ekonomski, društveno i ekološki prihvatljiv, jer samo ako zadovolji sve te komponente može biti koristan i na zadovoljstvo svih nas. E sad, da će kod svakog razvoja nekih novih segmenata biti i nezadovoljnih, to je također činjenica. Moja vam je zapravo misija održivi razvoj, o čemu sam prije nekoliko godina uostalom i izdao knjigu »Menadžment održivog razvoja«, čije su najvažnije komponente skladno prožimanje ekonomije, ekologije i zaštite okoliša. Negativni komentari našeg ili mog rada kao najodgovornije osobe Zavoda, proizlazi iz nerazumijevanja neophodnosti povezivanja tih elemenata. Ako se dakle razvijati moramo, a moramo, to nije moguće učiniti bez određenih šteta. Naš je zadatak da one budu

što je moguće manje, ističe Črnjar.

Uvijek »antiprotivni«

A Hrvatska, po čemu ni Primorsko-goranska županija nije izuzetak, jedan je od svjetskih prvaka u negodovanju. Ili kako bi se u onom pomalo podrugljivom tonu reklo, jedna od dominantni hrvatskog mentaliteta je »antiprotivnost«. Uzmimo za primjer pitanje eksploatacije nafte iz podmorja Jadrana, »kukom i motikom« se udara na kreatore ili samo promotore te ideje. Ili primjerice pitanje turizma. Jedna pod najčešćih zamjerki, s pravom,

domaćem turizmu je kratkoća njegovog poslovanja na godišnjoj razini. Moćna infrastruktura, a prihoda iz nje manje od 100 dana godišnje. Pa kao protutežu ističemo znatno veće prihode od turizma koje ostvaruju neke druge mediteranske države i to u periodima izvan dominantne ljetne sezone. Tada se sjetimo i golfa. Ali kad taj sport kojim se pretežito bave gosti visoke platežne moći dođe u naše dvorište – joj, ne! Golf? Nikako, pa to su pesticidi, zagađenja, uništenje okoliša, ...

– Primorsko-goranska županija dvije trećine svojih prihoda ostvaruje kroz turi-

Znanost je strast

Prof. dr. sc. Mladen Črnjar ide u red zanimljivijih riječkih znanstvenika. Zahvaljujući svojevrsnom dualizmu, bio je profesorom na Ekonomskom fakultetu, a danas je redoviti profesor na Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, te stalnom angažmanu u realnom gospodarskom sektoru, povezuje ono što mnogi znanstvenici i fakultetski profesori ne čine: znanost i praksu. Ili kako je to dr. sc. Ivanka Avelini Holjevac, profesor emeritus u svom znanstvenom osvrtu na Zbornik radova sa stručnog skupa Prostorno planiranje kao čimbenik razvoja u županijama napisala: »Praksa je bez teorije slijepa, a znanost bez prakse prazna.«

Črnjar je, uz brojne znanstvene radove od kojih su neki ukoričeni i u tri stručne knjige s područja ekonomije, autor jednog zanimljivog doktorskog studija na fakultetu u Iki.

– Voditelj sam doktorskog studija o održivom razvoju koji je prema mojim saznanjima jedini takve vrste na području bivše Jugoslavije. Njegova se zanimljivost sastoji i od toga da je interdisciplinarni, da se na njemu ne pojavljuju samo ekonomisti već je otvoren i za sociologe, psihologe, ma za sve one stručnjake koji u jednom takvom studiju vide svoje razvojne šanse. Primjerice jedna od najzanimljivijih, s obzirom na osnovnu struku, je kolegica iz Dubrovnika, inače – povjesničarka umjetnosti.

Do sada imamo upisane tri generacije, po prilici 65 polaznika, a čini mi se da je studij dobro prihvaćen i da je potreban. Nema vam više studiranja samo zbog studiranja ili stjecanja zvučnih zvanja, titula. Danas se prigodom upisa na takve studije izvaže apsolutno sve pojedinosti, a ono što prethodi samoj odluci je korisnosti koju nakon završetka donosi novo znanje. Nema li toga, nema ni upisa. A da bi kvaliteta bila na najvišoj razini, na našem doktorskome studiju je internacionalna ekipa predavača, primjerice dolaze i iz Italije, iz Bologne pa sve do znamenite torinske Politehnike, ističe Črnjar.

– Jako sam vezan uz znanost, posebna je to strast. A kako dogodine idem u mirovinu, radu na fakultetu i unutar znanosti ću se moći do kraja, u potpunosti posvetiti, završio je prof. dr. sc. Črnjar.

” Moć riječkog gospodarstva je jako smanjena tako da smo uglavnom ovisni o turizmu

som stoga mogu istaknuti da je naš Zavod jedan od najboljih u Hrvatskoj, što nije samo naše mišljenje nego nam to priznaju i mnogi drugi. Tako smo odmah nakon uspostave županija kao djela teritorijalnog ustroja Hrvatske sredinom devedesetih pokrenuli izradu Prostornog plana Primorsko-goranske županija. I tad je naša težnja za izvrsnosti došla na vidjelo: prvi smo u Hrvatskoj izradili županijski prostorni plan. Bilo je toga još mnogo, a s ponosom ćemo upravo na svečanom skupu 7. svibnja predstaviti i opsežnu publikaciju »Prvih 30«.

A nama je pak pripala ekskluziva da tu publikaciju među prvima dobijemo u ruke. Opsežan zbornik

Asfaltiranje piste prioritet Automotodroma

Kad je riječ o Automotodromu Grobnik s kojim sam institucionalno u dugogodišnjoj tijesnoj vezi, ističem da je činjenica definiranja vlasničke strukture koju smo lani konačno ostvarili otvorila vrata mogućem razvoju i investicijama. No, kako se vidi – ne ide ni lako, ni brzo. Naprosto potencijalne investitore »muče« dva aspekta koje taj objekt može ostvarivati: postati jednim od središta na kojem se odigravaju najznačajnije sportske manifestacije, pa tako i moto GP, ili pak ostati odličnim poslovnim »pogonom« za svakodnevna testiranja motocikala, guma, ... ali bez svjetskih natjecanja. Ne ide baš tako lako ni brzo, kako mnogi znaju prigovarati, ni s privlačenjem stranog kapitala. Pa ne trči baš on onako i onamo kako mi to nerijetko mislimo. Jer ma koliko planovi i želje bili lijepi i veliki, naša trenutačna najveća briga je – kako smoći sredstva za obavezno i neodgodivo asfaltiranje piste! Napraviti ćemo mi to uz pomoć kredita, no nije lako dobiti jamstva. Vidite, to je realnost, umijeće vođenja objekta u današnjim uvjetima. Želje su dakako lijepe, ali čini mi se ne i realne. Automotodrom će se sigurno razvijati, dodavati još neke od pratećih djelatnosti, omogućavati sasvim pristojne zarade i okolnim iznajmljivačima soba, a hoće li i kada doći do značajnijih pomaka – mi se nadamo, nudimo planove mogućeg razvoja, odgovaramo na upite potencijalnih investitora.

A da ne bi bilo samo u ovako teškim tonovima, ono što bi se u skoro vrijeme moglo dogoditi je izgradnja autokampa na toj lokaciji što se nameće kao stalna potreba i ne samo za sportaše i posjetitelje koji dolaze zbog piste i treninga, nego i zbog sve većeg broja ljudi koji bi sa svojim kamperima ili u nekom drugom obliku kampiranja željeli i trebali jedan takav objekt na ulazu u Rijeku.

**PRVIH 30
GODINA**obljetnica
7. i 8. svibnja**ZIVANJE ZNANOSTI I PRAKSE NUDI DOBRA RJEŠENJA ODRŽIVOG RAZVOJA**

Ne smije se dozvoliti da godinama stalno ističemo nužnost izgradnje ravničarske pruge, a da po tom pitanju ništa ne činimo – prof. dr. sc. Mladen Črnjar

zam. Moć riječkog gospodarstva je jako smanjena tako da smo uglavnom ovisni o turizmu. Indirektno, uz turizam možemo vezati još mnogo toga, poljoprivredu ili specifično obrtništvo, tako da je fokus izrade prostornog plana bio usmjeren na uvažavanje turizma i njegovog razvoja. Protivnik sam pretjerane izgradnje, jer ona ne donosi skladan razvoj, protivnik sam apartmanizacije, jer to također na duge staze nije dobra odluka, zagovornik sam skladnog razvoja turizma koji će dakako omogućiti i duge sezone. A ono što može biti jedna od najvažnijih točki cjelogodišnjeg poslovanja turističke privrede je upravo golf. Govore nam to primjeri Španjolske ili pak juga Portugala, a mi se u sve to itekako uklapamo. Primjerice zračna luka se nalazi na Krku, uskoro će doći i do povećanja

zračne luke na Lošinj tako da se na tim destinacijama bez problema može razvijati i golferski turizam. K tome, ti su otoci klimatski pogodni za cjelogodišnje poslovanje.

Turizam je, jasno, osnov zarade svih otoka županije kao i moćnih, tradicionalnih rivijera – od Crikveničko-vinodolske pa sve do Liburnijske. No središte svega je ipak – Rijeka. Na njezinom području, zaje-

” Kroz Suez godišnje prođe 800 milijuna tona raznih roba. U tri sjevernojadranske luke – Koper, Trst i Rijeka – od toga završi oko 100 milijuna

dno s manjim okolnim općinama, od Kraljevice do Klane, živi skoro dvije trećine stanovništva županije. Uostalom, civilizacijski gledano, da nije bilo industrije, ne bi bilo ni – gradova.

Industrija? Da, ali moderna

– U pravu ste, Rijeka ne može bez industrije, ali ako mislite na ono što nas je nekad svrstavalo među najsnažnija središta metalske industrije, to slobodno možete zaboraviti. Nikad više tako nešto jer okolnosti i uvjeti današnjeg poslovanja za takvom industrijom nemaju nikakve potrebe. Ali da Rijeci treba industrija – to svakako da. Kakva? Vezana uz moderne tehnologije, vezana uz more, industrija koja će omogućiti najvišu moguću kvalitetu života. Ali ne isključivo vezana uz povećanje bruto

društvenog proizvoda pod svaku cijenu. Iako sam ja po svom znanstvenom utemeljenju ekonomist, često sam ulazio u polemike s kolegama koji se zalažu za rast BDP-a pod svaku cijenu. Ne, jer tada ćemo narušiti prostor, limitirati budući razvoj disperziran u druge djelatnosti, poljoprivredu primjerice, narušit ćemo ekološku ravnotežu što će sve zajedno na koncu – smanjiti kvalitetu života. Istim se tim kriterijima povodim kad razmišljam o razvoju golf igrališta ili pak eksploataciji nafte iz jadranskog podmorja. Moj je stav da se iz Jadrana naftu mora vaditi jer će nam ona omogućiti razvitak, ali ne na način da se to čini na neprimjereno mnogo pozicija kao i na onima koje mogu ugroziti najvažnijih hrvatski resurs – turizam u što dakako ide i briga o ekologiji. Slično vam je i s golf terenima. Trebaju nam i moramo ih što je moguće prije stvoriti, no strogo pazeci da ih se smjesti na pozicije gdje će napraviti najmanje štete.

Vraćamo se na problem Rijeke. Na česte upite najmlađih generacija, pa tako i onih koje su u četvrtak posjetile Zavod, o njezinoj industrijskoj prošlosti od koje je danas ostala tek sjena.

Godinama prazno

– Znam da je prostor koji povezuje nekadašnja Industrijska ulica danas prazan. Kad razmišljam kao urbanist, mislim da taj prostor treba ostati za tu namjenu, ali da u njemu djeluju manja i srednja poduzeća te da se radi o industriji dorade. Dakle bez pretjerane napućenosti i bez zagađenja. Vidite, Rijeka i Primorsko-goranska županija nikako da kapitaliziraju svoj odlični resurs, sjajnu prometnu poziciju. Ne može tolike godine zjapiti prazan

prostor na kojem se nekad nalazila koksera u Bakru, ne može Rijeka biti sve manje značajna luka, a da se u realnosti nalazi na odličnoj poziciji! Ne smije se dozvoliti da godinama stalno ističemo neophodnost izgradnje ravničarske pruge, kao dakle jedne od najvažnijih pretpostavki za razvoj luke, a da po tom pitanju ništa ne činimo! To je neoprostivo, a to su vam neke od točki na kojima bi došlo do silne reindustrializacije Rijeke i županije. Vidite, kroz Suez godišnje prođe 800 milijuna tona prometa, raznih roba. U tri sjevernojadranske luke – Koper, Trst i Rijeka – od toga završi oko 100 milijuna tona. Prostora dakle za širenje tih luka, za privlačenje dijela od 700 milijuna tona robe koja završi u nekim drugim lukama itekako ima. A uz to vam se onda vezuju industrija dorade, uslužne djelatnosti... Ma pretpostavke za razvoj su nesagledive. I to kako u samom gradu Rijeci, tako i na drugim pogodnim lokacijama poput primjerice planirane zone Miklavija u matuljskoj općini, ističe Črnjar.

Sve znamo, sve nam je jasno, no realizacija je toliko spora da je najčešći dojam kako su nam svi dobri plano-

razvoj svega onog u planovima osmišljenog i definiranog. Znače, potencijalne investitore najviše muče naši birokratski labirinti i dugotrajnost procesa od ideje do njezine realizacije. Budimo iskreni: investitore najviše zanima brzina investicije, rok njezinog povrata i profiti koji nastaju kao posljedica poslovanja. Nakon povećanja koje sam spomenuo, mi ćemo pojedine projekte pokušati dovesti na razinu da investitor za najkraće moguće vrijeme može početi s izgradnjom – pogona, hotela, golf igrališta,.... svega onog što smo u prostornom planu predvidjeli. Također, kako bismo pokazali da je najuputnije i najsigurnije ulagati u određene segmente, krenut ćemo s partnerima naravno, jer mi naprosto za te djelatnosti nismo kvalificirani niti za njihovo obavljanje imamo zakonske pretpostavke, u osmišljavanje i izgradnju primjerice

Gorskom kotaru najbolje leži drvna industrija

Kako vidim razvoj Gorskog kotara? Onako kako ga vidi čitava njegova povijest: prvenstveno kroz eksploataciju šume kao najvećeg bogatstva tog dijela naše županije. U svim oblicima. Pričati o goranskom turizmu jeste lijepo, no on je ipak na nekom malo sporednijem kolosijeku u odnosu na šumarstvo i drvoprerađivačku industriju. Jer razvijati zimski, skijaški turizam baš i nije moguće na način kako to rade veliki europski centri. Snijeg je nesiguran, visine nedostadne. Ostali oblici turizma su svakako dobrodošli, pa tu je i golemi potencijal NP-a Risnjak, moguća je i poljoprivreda, posebno stočarstvo, no moj je naglasak na – drvnju industriji. Imamo i primjer uspješne transformacije takvog pogona u Vrbovskom, zbog čega se uostalom ne bi pokrenula proizvodnja elemenata za izgradnju sve popularnijih montažnih kuća? Kako nam to pokazuje i Klana, drvna industrija je ne samo moguća nego i jako dobra u izvoznom smislu, trebaju joj očito dobri manageri – sve ostalo imamo.

vi zapravo – besmisleni.

– Na nužnost reorganizacije države, na njezinu decentralizaciju i jačanje regionalnih aspekata koji su znatno efikasniji u provođenju razvojnih planova, ne možemo utjecati, ali postoji nešto na što možemo i što hoćemo. Ponajprije, ovaj će se Zavod vrlo skoro povezati sa zagrebačkim Arhitektonskim fakultetom, kao i s opatijskim Fakultetom za menadžment u turizmu te ćemo u budućnosti zajednički nastupati u velikoj većini djelatnosti za koje smo dominantno stručni. No, nastupat ćemo i na razini pregovora s institucijama i fondovima Europske unije upravo iz razloga kako bismo ubrzali i potaknuli

dvije solarne elektrane, dvije marine te dva golf igrališta. Na taj ćemo način pokazati u što vjerujemo kao moguću održivi razvoj, na što stavljamo naglaske. Svakako na taj ćemo način napraviti još jedan značajni i za hrvatske prilike avangardni iskorak: pokazati da nakon »Prvih 30« godina Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije ima snage i znanja, pa i hrabrosti koja je u svakom poduzetništvu nužna, za nove značajne iskorake, za inicijalnu iskru koja će ubrzati razvoj te početi otklanjati razloge za utemeljene prigovore građana kako se mnogo pa i lijepo planira, a tako malo čini, završio je Črnjar.

Ono što nas je nekad svrstavalo među najsnažnija središta metalske industrije, slobodno možete zaboraviti